

«Amintiri și imagini din Tulcea de odinioară»

Horele

Constantin GĂVENEA

În Tulcea, hora a fost una din cele mai vechi și mai plăcute mijloace de petrecere, la sărbători, ale tineretului din cartierele orașului. Ele aveau loc în după-amiaza zilelor de duminică și a altor sărbători de peste an, aducând - pe lângă petrecerea plăcută a timpului, cu joc, cântec, veselie - și cunoașterea, înțelegerea și prietenia dintre tinerii și tinerele din oraș, mozaicul sublim al naționalităților cu care Dumnezeu a binecuvântat Tulcea, prietenie care întotdeauna înlătura barierele de orice fel și, în vremurile acelea, cel mai adesea se încheia prin căsătorie.

Aceste hore, moștenite din străbuni, aveau farmecul și poezia lor, chiar dacă tinerilor de astăzi poate să li se pară vetuste. În plus, pentru vremurile acelea, când nu se prea vorbea despre cultură și informație, și cu atât mai puțin despre interculturalitate, horele au avut o extraordinară funcție pragmatică, aceea de a preveni șovinismul, sugrumând în fașă orice resentiment care s-ar fi putut ivi între naționalitățile existente în Tulcea: români, bulgari, greci, armeni, lipoveni, ucraineni, tătari, evrei, germani, italieni, romi...

Ele se mai organizau încă și după Primul război mondial, în cartierele orașului, pe locuri virane, spațioase, aflate în vecinătatea localurilor de închisoare.

Fiecare horă avea câte un grup de inițiativă, patru-cinci tineri care se ocupau de angajarea și plata muzicanților. Suma necesară se aduna din taxa pe care o plătea fiecare flăcău înainte de a se prinde în horă. Fetelor li se făcea onoarea de a fi scutite de această cheltuială. Aceiași tineri vegheau ca hora să se desfășoare în voie bună, într-o atmosferă tinerească, de destindere, dar cumpătată, intervenind pentru liniștirea spiritelor atunci

când se iscau certuri sau bătăi, de altfel, destul de frecvente, în majoritatea cazurilor motivul fiind, bineînțeles, gelozia pentru câte o minune de fată.

Hora cea mai căutată de tineret și mai plină de grație și eleganță era cea a românilor din cartierul denumit al Buzganilor și Prislăvenilor, care cuprindea majoritatea străzilor din jurul Bisericii "Sfinții Împărați Constantin și Elena". Această horă avea locul ei tradițional de desfășurare pe terenul viran care se afla în spatele Școlii primare de băieții și în fața localului de închisoare cu un etaj al grecului Dionisie Lichiardopol, ce se găsea în colțul din stânga al străzii școlii, care dă în Strada Horei, după cum se numea odinioară, azi botezată Avram Iancu. De aceea i se mai spunea - topos, loc spiritualizat, inițiativ - Hora lui Dionisie, după numele marelui negustor tulcean.

Fetele din cartier, îmbrăcate în rochii de sărbătoare, purtând după ureche câte o floare roșie de mușcată, veneau însoțite de mamele lor. În vreme ce fetele se prindeau în horă sau, cât se mai odihneau lăutarii, se constituiau în grupuri, după criterii numai lor cunoscute, mamele stăteau pe margine, discutând între ele despre treburile gospodărești, cel mai adesea bârfind câte o fată ori un flăcău, spărgând semințe, dar fiecare urmărind cu coada ochiului propria-i odraslă, pe care, Doamne ferește, nu trebuia s-o scape niciodată din priviri.

În jurul horei se mai aflau turci-albanezi, cu donița cu bragă rece și cu măsuta adusă pe creștetul capului, așezată acum în fața lor pe trotuar, pe tăblia căreia tronau apetisant susanurile, rahatul cu alune, sugiucurile de diferite forme și culori, halvița, acadelele și alte dulciuri. Flăcăii, la terminarea jocului, își tratau fetele și, după aceea, le conduceau, dându-le în primire mamelor lor.

Tot pentru "afaceri" mai veneau bătrânele lipovence. Așezate pe scăunelele aduse de acasă, ele vindeau cu paharul, din săculețul pus jos, în față, sămânță de floarea soarelui și de dovleac, pe care fetele și flăcăii le spărgeau între dinți, cu multă ușurință, în timpul când muzica și jocul făceau... pauză.

Dacă mamele aveau în grijă fetele, tații, oameni practici, se așezau la mesele scoase pe trotuar, în fața cârciumii, de oamenii lui Barba Dionisie, pentru a se cinsti din vinul rece, adus în oale de pământ din butoaiele întunerice prin beci. În majoritatea lor plugari români, tații se cinsteau ascultând muzica și discutând despre diferite treburi ale casei și, mai ales, despre cele ale câmpului. Nu erau neglijate, firește, nici întâmplările petrecute în târg, în cursul săptămânii abia încheiate, întâmplări care aici dobândeau caracter de evenimente. Barba Dionisie, cu șorțul legat pe mijloc, țeapăn de scrobeală, vesel că treburile îi merg bine, cu mers greoi din cauza grăsimii corpului, mângâindu-și când și când mustața, abia de mai putea face față cu adusul garafelor cu vin.

Se jucau, în sunetul muzicii, sârbe, hore, polci, valsuri și mult îndrăgitul joc al periniței, cu mânuirea batistei. Acest ultim joc, cel mai dorit, atât de flăcăi, cât și de fete, producea un haz imens și era un bun prilej ca, în fața tuturor, perechea de tineri, așezată în genunchi, în mijlocul horei, să se sărute pe obraji. Câteodată, jocurile pentru perechi, după voia și ritmul imprimat de lăutari, mergeau unele după altele, însoțite de strigăturile făcute de flăcăi, care imprimau veselie și vioiciune jocului:

*"Foaie verde trei scaieți,
Schimbați fata, măi băieți,
Care vreți, care puteți,
Care nu, mai rămâneți!"*

Desigur, "rămâneau" flăcăii care aveau lângă ei fata îndrăgită și nu voiau să o schimbe, ceea ce ar fi însemnat să o dea altuia, care ar fi prins-o de mijloc.

La această horă, cea mai mare, mai plină de vioie și mai vestită în Tulcea, cântau renumitele taramuri ale lui Borogan, Pavel și, mai ales, cel al lui Neculai Jendărică, alcătuit din cei trei feciori ai lui, care cântau la vioară, țambal și contrabas, și din Nicu Paiată, neîntrecut în mânuirea violoncelului. Alteori, mai cânta la armonică vestitul Andrico, acompaniat la trompeta de Pavlov, iar la bătutul tobei de Chermăneanu. Sunetul muzicii răsuna vesel peste întreg cartierul, stârnind în

sufletele oamenilor bucurie.

La fiecare horă veneau și tineri din alte cartiere, în căutare de fete frumoase și jucăușe. Între aceștia și tinerii din cartierul horei respective, fie din cauza unui pahar de vin luat mai mult, fie - mai ales - din cauza ochilor frumoși ai vreunei codane, adesea se încingeau certuri și, mai ales, bătaii, de pâraiau gardurile. De regulă, interveneau repede alți flăcăi, îi despărteau pe cei doi bătauși aspiranți la grațiile aceleiași fete, se reinstala liniștea și reîncepeau muzica, jocul, voia bună și strigăturile, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Ce vrei? Tinerețea!

În apropierea Horei lui Dionisie, pe o străduță, se afla casa turcului Ali, căruțaș la Fabrica "Talpa", un bărbat înalt, în vârstă, puțin încărunit, plin de energie și voie bună. Acesta, întrebat ce face de se menține așa de bine la cei 60 de ani, răspundea:

- Toți oamenii care trăiesc în preajma locului unde se face horă, unde se cântă și e veselie, nu îmbătrânesc de timpuriu. Râsul și muzica prelungesc și înfrumusețează viața.

Către înserare, când se apropia spargerea horei, păraseau mesele cârciumii pentru a veni la joc și tații, încălziti deja de vinul lui Barba Dionisie. După ei, se prindeau în horă și mamele. Toți își aduceau aminte de anii tinereții, când vor fi avut vârsta fiicelor și feciorilor lor de acum, și se purtau ca atare. Într-adevăr, hora întinerea lumea!

Praful provocat de bătăile tălpilor pe pământ se ridica în aer, învăluind, ca într-o ceață, pe toți jucătorii, în mijlocul cărora se prindea, în ciuda vârstei și greutatea picioarelor lui, Barba Dionisie, jucăuș din fire și vesel că și-n această zi, acum pe sfârșite pentru truda lui, treburile i-au mers, ca și în alte dăți, destul de bine.

În apropierea Horei lui Dionisie se mai afla încă o horă, tot în cartierul românesc, pe strada Alexandru cel Bun, pe lângă cârciuma lui Zăpadă, la fel de animată de tineret și de muzică, de tați și de mame.

O altă horă renumită în tot orașul a fost și aceea cunoscută sub numele de Hora Moldovenilor, care avea loc la întâlnirea Străzii Salcânilor cu Malcoci. La Hora

Bâlcu de pe Ceair (litografie)

Moldovenilor, de obicei, cântau renumiții armoniști italieni Giovanni și Rafael.

Dar câte nu erau locurile Tulcei care găzduiau în mod tradițional hore, în timpurile acelea fericite, când fericirea însăși însemna a trăi simplu, elementar, împăcat cu viața și cu tine însuși! Parcă lumea toată era de-o vârstă, tânără!

Una se afla în fața cârciumii lui Șoșoi, din Strada Mahmudiei, la care se cânta din cimpoi, una în fața cârciumii lui Surumașcu, din Strada Basarabilor, colț cu Miron Costin, ambele denumite hore bulgărești, la care, în timpul jocului, erau cântate, cu cimpoiul, adesea și cu vocea, melodii bulgărești, iar alta se organiza în cartierul lipovenesc Comorofca, specifice fiind, în chip firesc, jocurile tradiționale rusești, însoțite de muzică executată din armonică și voce, în cuvinte rusești.

La majoritatea horelor însă, tinerii veneau nu după etnie, ci după cartierele în care locuiau. În felul acesta se cunoșteau și se împrieteneau, dacă nu cumva continua prietenii născute încă din pruncie sau de pe băncile școlii primare, neinteresându-i naționalitatea unuia sau a altuia. Această conviețuire, care începea cam de când deschidea ochii spre lume fiecare, făcea ca tinerii să învețe, unii de la alții, limbile vorbite în oraș. Iar hora românească, în care oamenii se țineau de mână și jucau după ritmurile mai lente sau mai repezi ale muzicii populare, cel mai adesea în pași grațioși, care mai presupunea din când în când și jocul în perechi, la mijloc, a fost mereu cadrul spiritual propice nașterii prieteniei și iubirii.